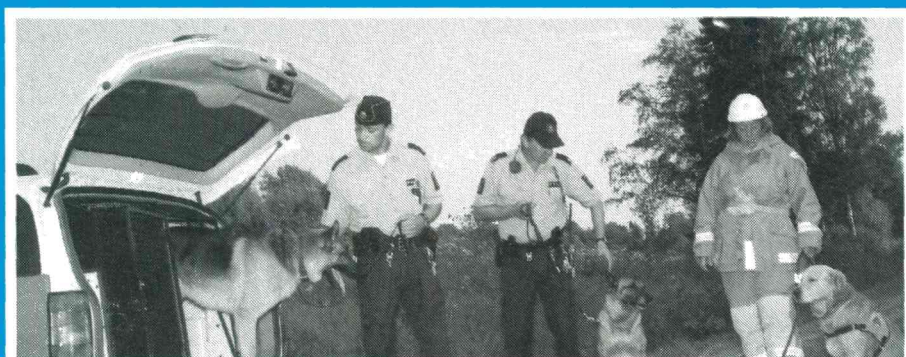

Räddningshunden –

resurs i räddningstjänsten

**RÄDDNINGSS
VERKET**

Räddningshunden – resurs i räddningstjänsten

Rapporten är ett resultat av ett projekt som genomförts i samarbete mellan Räddningsverket, Rikspolisstyrelsen och Svenska Brukshundsklubben.

Räddningsverkets kontaktpersoner:

Lennart Larsson, Enheten för brand och räddning. Tfn 054-10 43 74

Omslagsfoto: Birger Markusson och Stig Dahlén, Räddningsverket

1998 Räddningsverket, Karlstad
Räddningstjänstavdelningen.
ISBN 91-88891-43-7

Beställningsnummer P22-231/98
1998 års utgåva

Förord

Foto: Birger Markusson, Räddningsverket

Räddningshunden utgör en unik resurs inom räddningstjänsten. Även om utveckling pågår för att med teknikens hjälp finna metoder för att upptäcka dofter av olika slag så kan idag de metoderna inte mäta sig – vare sig effektivitets- eller kostnadsmässigt - med hundens väl utvecklade luktsinne.

I Sverige har räddningshundar i organiserade former funnits sedan mitten av 80-talet då den blev en del av det dåvarande civilförsvaret. Verksamheten bygger på ett samarbete mellan Räddningsverket och Svenska Brukshundklubben. Verksamheten har sin grund i användandet av räddningshunden främst under höjd beredskap och för att finna människor i rasmassor.

Räddningsverket har tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Svenska Brukshundklubben dock sett möjligheter att ytterligare utveckla och förbättra resursen samt att ge den ett utökat användningsområde vilket är bakgrunden till denna rapport.

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Sammanfattning	3
Räddningshunden - resurs i räddningstjänsten	
English summary.....	6
Rescue dog - a rescue services resource	
Bakgrund.....	7
Projektgruppen.....	8
Remisshantering	9
Nuläge	11
Nuläge - kommunal räddningstjänst.....	11
Nuläge - efterforskning.....	12
Nuläge - internationell beredskap.....	12
Kommunal räddningstjänst	13
Ny inriktning.....	14
Efterforskning	17
Ny inriktning.....	18
Internationell beredskap.....	20
Internationella sök- och räddningsstyrkor	22
Ny inriktning.....	22
ID-kort/kunskapsbevis	24
Använda förkortningar i denna rapport.....	26
Litteratur- och källförteckning	27

Räddningshunden – resurs i räddningstjänsten

Sammanfattning

Räddningsverket tillsatte hösten 1997 en projektgrupp vars syfte var att utreda hur räddningshunden bäst kan användas inom samhällets befolkningskydd och räddningstjänst.

Projektgruppen har bestått av företrädare för Räddningsverket (SRV), Rikspolisstyrelsen (RPS) och Svenska Brukshundklubben (SBK).

Projektgruppen har studerat tre huvudsakliga frågor som sammanhänger med räddningshundekipaget som resurs:

- i den kommunala räddningstjänsten, främst under höjd beredskap,
- vid efterforskning av försvunna personer där polisen är räddningstjänstansvariga enligt § 27 a i räddningstjänstlagen,
- för internationell beredskap i s.k. sök- och räddningsstyrka

Efter genomförd studie och remittering till berörda intressenter har projektgruppen sammanfattningsvis kommit fram till följande:

Räddningshunden i kommunal räddningstjänst – RK-ekipage

För räddningshunden som resurs i kommunal räddningstjänst ("RK-ekipage") bibehålls i huvudsak den nuvarande modellen för rekrytering, utbildning och prövning.

De förändringar som genomförs är,

- tjänstehundscertifikat erhålls först efter genomgången räddningshundförarutbildning,
- nuvarande certifikatprov ändrar därmed namn till *SRV-prov*. Provet genomförs under en provdag och skall ge en helhetsbedömning om den prövade hunden är en lämplig räddningshund,
- under grundutbildningen införs särskild nivåtest, *SBK-kontroll*, i två steg där oberoende SBK-funktionär bedömer hunden. För deltagande i *SRV-prov* krävs godkänt resultat från *SBK-kontroll* steg 2,
- ålderskrav på hunden förändras och införs redan från grundutbildning. De nya ålderskraven mynnar ut i att hunden får vara högst fem år vid *SRV-prov* och högst 5 år och 6 månader vid räddningshundförarutbildning. Inga möjligheter till dispens från ålderskraven,
- funktionskontroll av ekipaget ändras till två gånger per år,
- *SBK* svarar i samråd med *SRV* för att ta fram enhetlig utbildningsplan för grundutbildningen och enhetlig plan för inträdesprov samt blankett för inträdesprov, *SBK-kontroll* och *SRV-prov*.

Räddningshunden vid efterforskning av försvunna personer – RE-ekipage

För räddningshunden vid efterforskning av försvunna personer d.v.s. ”polisiär räddningstjänst” enligt § 27 a i räddningstjänstlagen (”RE-ekipage”) införs en särskild provningsordning där krav på hund och förare regleras av särskild inriktning som Rikspolisstyrelsen förväntas fastställa inom kort och som i så fall kommer att redovisas som s.k. FAP-artiklar. Godkännande enligt dessa krav medger att hundföraren kan teckna s.k. E-avtal med polisen (motsvarar sådana avtal som redan idag finns inom fjällräddningen). För utbildning av ekipagen fram till provning ansvarar SBK i nära samverkan med polisen. För provningen av ekipagen svarar polisens företrädare och tjänstbarhetsprov upprepas därefter minst en gång per år och förnyar därmed E-avtalet. E-avtal medför ersättning med en årlig premie. Godkända ekipage registreras på den s.k. SOS-listan för att kunna larmas vid behov. Övning och övrig samverkan sker enligt polisens inriktning i nära samverkan med SBK, kommuner och vid behov SRV skolor.

Räddningshunden i internationell beredskap – RI-ekipage

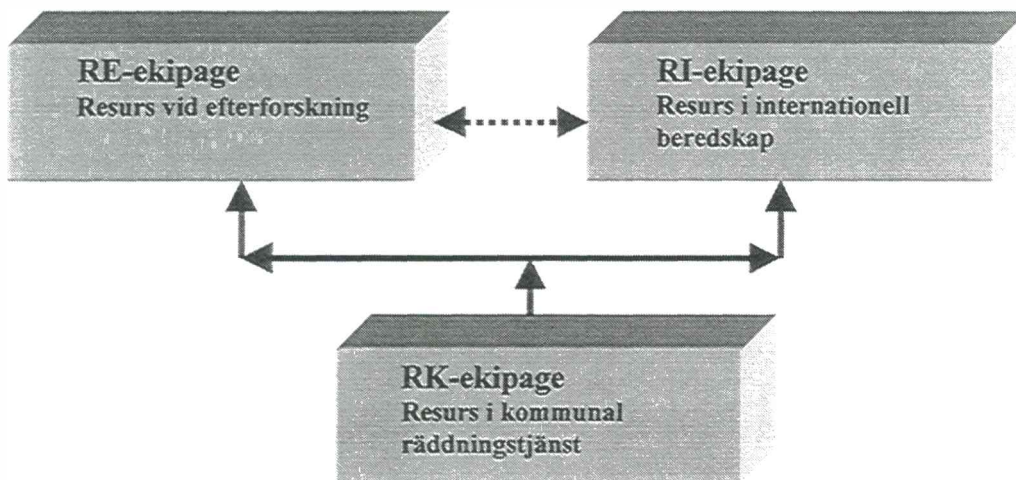
För räddningshunden som resurs i internationell beredskap (”RI-ekipage”) är utgångspunkten uppbyggnaden av s.k. sök- och räddningsstyrka. I varje sök- och räddningsstyrka föreslås ingå 12 räddningshundekipage och en särskild räddningshundkoordinator. Rekrytering av lämpliga ekipage görs från godkända ”RK-ekipage” och ansvarig för rekryteringen är SRV skolor i samråd med SBK. Varje SRV skola organiserar 12 ekipage inom sitt upptagningsområde som kan ingå i beredskapen under den tid som respektive SRV skola svarar för denna. De lämpliga ekipage som rekryterats ges kompletterande utbildning och övning. En övning med ekipagen, där respektive SRV skola är ansvarig, genomförs en gång per år i anslutning till beredskapsperiod vilket samtidigt är en funktionskontroll av ekipaget. Kvartalsvisa övningar genomförs dessutom där SBK ansvarar i samråd med SRV skola och dessa övningar kan ersätta funktionskontroll för RK-ekipage.

RK-ekipage alltid grunden

Räddningshunden i kommunal räddningstjänst är alltid den grundläggande nivån för räddningshunden. Medverkan i efterforskning av försvunna personer och/eller internationell beredskap är en vidareutbildning av ekipaget. Godkännande som RE- respektive RI-ekipage kräver att ekipaget är godkänt som RK-ekipage.

Schematisk modell

Den modell som projektgruppen redovisar i denna rapport kan schematisk beskrivas på följande sätt:

ID-kort/kunskapsbevis

Ett särskilt "ID-kort/kunskapsbevis" tas fram som styrker att ekipaget uppfyller erforderliga krav som RK-, RE- respektive RI-ekipage.

Kontrollstation

En uppföljning av inriktningen i rapporten föreslås genomföras under år 2000-2001. Uppföljningen får därmed utgöra en kontrollstation för projektgruppens arbete samtidigt som kontrollstationen tar ställning till eventuell justering av inriktningen i frågor som gäller räddningshundarna som resurs.

Bevakningshundar

Projektgruppens uppdrag har enbart omfattat räddningshundar. Projektgruppen ser dock positivt på en fortsatt utveckling av samverkan mellan bevaknings- och räddningshundar som en resurs vid efterforskning av försvunna personer. Ett sådant initiativ ligger dock utanför projektgruppens mandat. En eventuell framtida utveckling av samverkansfrågor skulle förslagsvis kunna ske i projektform medverkan av Rikspolisstyrelsen, Svenska Brukshundklubben, Försvarets Hundtjänstcentrum, Rikshemvärnsstaben och eventuellt Räddningsverket.

Nyckelord: befolkningsskydd, freds användning, frivilligorganisationer, hundar, internationell verksamhet, jordbävning, jordskred – ras, katastrof, räddningshundar, räddningstjänst

Rescue dogs – a rescue services resource

English summary

The Swedish Rescue Services Agency is responsible for the co-ordination of the rescue services in Sweden. Within that capacity the Agency is also responsible for the supply of rescue dogs to the different rescue services. The training of rescue dogs is carried out in close co-operation with the Swedish Working Dogs Association.

This report is the result of a project which had representatives from the Swedish Rescue Services Agency, the National Swedish Police Board and the Swedish Working Dogs Association and reports on the future direction for rescue dog activities in Sweden.

The suggested goal is to enlarge the use of rescue dogs as a resource within the rescue services.

The project mainly analysed three different questions in connection to rescue dogs:

- as a resource for the rescue services for example finding people in damaged buildings,
- as a resource for the police authorities for example finding missing people in forest areas,
- as a resource in international search and rescue teams for example for rescue operations in the event of earthquakes.

Keywords: protection of the civil population, peacetime use, voluntary organisation, dogs, international missions, earthquakes, avalanches, disaster, rescue dogs, rescue services

Bakgrund

Grundläggande inriktning och syfte

Räddningsverket beslutade 1997-09-08 att en särskild projektgrupp skulle tillsättas för att utreda hur räddningshunden bäst kan användas inom befolkningsskyddet och räddningstjänsten. Beslutet föregicks av särskild inbjudan om medverkan i projektgruppen till Rikspolisstyrelsen och Svenska Brukshundklubben.

Projektet har i huvudsak haft tre inriktningar:

- räddningshundens användning inom den **kommunala räddningstjänsten** under höjd beredskap och fred samt frågor som sammanhänger med detta som t.ex. rekrytering, utbildning och prövning. Behovet har bland annat varit föranlett av att kommunerna numera har ansvar för räddningstjänsten under höjd beredskap vilket bland annat innebär att varje kommun bör ha tillgång till räddningshundar under höjd beredskap. Även det faktum att räddningshundförarna fr.o.m. 1 januari 1998 övergick till att vara frivilligpersonal från att tidigare ha varit pliktpersonal ger anledning till en översyn. Dessutom har under senare tiden funnits synpunkter på framförallt prövning av räddningshundar vilket projektet också avsett att studera.
- räddningshundens användning vid **efterforskning av försvunna personer** enligt § 27 a i räddningstjänstlagen, d.v.s. då polisen har räddningstjänstansvaret. Räddningsverket, Rikspolisstyrelsen och Svenska brukshundklubben har sett ett behov av att skapa en kravprofil för räddningshundekipage – både hunden och föraren – där polisen i samband med efterforskning av försvunna personer kan inkalla ekipage som visat sig lämpliga för uppgiften. Inriktningen har varit att kravprofilen skapas utifrån de krav som polisen ställer på ekipagen och att denna kravprofil skulle kunna utgöra en slags riksstandard för lämpliga ekipage. Idag saknas någon sådan kravprofil. Avsaknaden av gemensam kravprofil har försvårat för räddningsledare och polisinsatschef vid efterforskning. Ett flertal olika lokala och regionala modeller för samarbetet mellan polisen och räddningshundföreträdare har skapats i landet.
- räddningshunden som resurs för **internationell beredskap**. Räddningsverket har regeringens uppdrag att hålla en beredskap för internationella räddningsinsatser. Denna beredskap bygger på en räddningsstyrka för internationella insatser som skall kunna genomföra sök- och räddningsinsatser i rasmassor, t.ex. i jordbävningsdrabbat område. I styrkan skall finnas resurser för två olika sökmöjligheter efter människor i rasmassor, en av dessa metoder skall vara med hjälp av räddningshund. Den beredskap som vi idag har på detta område bygger på att man vid eventuell

insats kontaktar lämpliga ekipage. Projektgruppen har haft som målsättning att föreslå rutiner för räddningshundekipagens urval, utbildning, prövning, övning och beredskap.

Utöver de inriktningar som ovan beskrivits har en övergripande målsättning med projektet och en anledning till att projektet påbörjades varit att skapa möjligheter att motivera de personer som idag engagerar sig i verksamheten med räddningshundar. Många hundförare tycker att de saknar möjlighet att ”gå vidare” efter det att de genomgått utbildning för att kunna placeras i den kommunala räddningstjänsten. Projektet har därför sökt att finna möjligheter att skapa sådana utmaningar och utvecklingsmöjligheter för både hund och förare.

Räddningsverket ser det som angeläget att dels utöka möjligheterna till användning i kommunal räddningstjänst även under fred, vid efterforskning av försvunna personer samt för internationell beredskap. Sådana bonus-effekter som erhålls torde självklart öka resursens användning vid höjd beredskap som är den ursprungliga och huvudsakliga avsikten. Det är också viktigt att i detta sammanhang peka på det faktum att räddningshundekipaget – särskilt hunden - är beroende av regelbunden aktivitet, både vad gäller utbildning och övning men medverkan i direkta räddningsinsatser är självklart det bästa sättet att förbereda ekipaget.

Den typ av räddningsinsatser under fredstid där räddningshundar i första hand kan komma till användning är vid efterforskning av försvunna personer. Räddningsverkets intresse att bidra till att verka för att polisen har tillgång till de allra bästa resurser vid efterforskning kan motiveras på flera olika sätt, t.ex. ansvaret för att samordna räddningstjänsten i landet, vidare att det ur samhällsekonomisk synpunkt är viktigt att vi undviker att de ekipage som utbildas får som enda uppgift att hamna i ”malpåse”, och sist men inte minst – medverkan i räddningsinsatser under fredstid är det bästa sättet att vidmakthålla en god standard på ekipagen.

För polisens del är det angeläget att vid efterforskning av försvunna personer kunna anlita resurser som visat sig uppfylla de krav som bör ställas för uppgiften.

För SBK som organisation är det angeläget att ha en professionell prägel på sin verksamhet och att man på olika sätt kan medverka i samhällets tjänst.

Projektgruppen

Den projektgrupp som tillsattes (vanligen benämnd RHUBERT = räddningshunden i befolkningskydd och räddningstjänst) för att arbeta med ovanstående frågor har bestått av följande medlemmar:

Räddningsverket	Lennart Larsson	Projektledare
”	Tonny Antmar	
”	Conny Johannisson	
Rikspolisstyrelsen	Sven Nyberg	I frågor som gällt räddningshundens användning vid efterforskning av försvunna personer enligt räddningstjänstlagen § 27 a
Svenska Brukshundklubben	Birger Andersson	
”	Gerhard Lindberg	
Räddningsverket	Lars Johansson	I frågor som gällt räddningshunden för internationell beredskap
”	Per-Anders Berthlin	I frågor som gällt räddningshunden för internationell beredskap

Projektgruppen har genomfört sitt arbete under tiden oktober 1997 – januari 1998.

Remisshantering

Projektgruppen presenterade i januari 1998 ett förslag som remitterades till berörda intressenter, nämligen följande:

- Överstyrelsen för civil beredskap
- Svenska Kommunförbundet
- Rikspolisstyrelsen, Polisbyrån
- Svenska Brukshundklubben
- Internt inom Räddningsverket (samtliga skolor, Utbildnings- och Räddningstjänstavdelningen)

Svar och/eller synpunkter har inkommit från samtliga av ovanstående (inom Räddningsverket från två av verkets skolor samt från Räddningstjänstavdelningen).

Dessutom har Svensk Räddningshundförareförening lämnat synpunkter på remissen.

Därutöver har remissen tillsänts följande instanser inom Försvarsmakten med möjligheter till yttrande om så önskades:

- Högkvarteret, Op Stöd
- Försvarets Hundtjänstcentrum
- Rikshemvärnsstaben
- Försvarets Mincentrum
- SWEDINT

Svar har inkommit från Rikshemvärnsstaben.

Vid remitteringen angavs att om svar ej lämnades skulle detta tolkas som om man inte hade något att erinra mot projektgruppens förslag.

Av de svar som inkommit återfinns ett antal synpunkter.

Sammanfattningsvis är dock remissinstansernas reaktion på huvudinrikt-

ningen i remissen positiv vilket gör att den inriktning som föreslog i remissen huvudsakligen kan följas.

De synpunkter som inkommit samband med remisshanteringens har i förekommande fall tagits hänsyn till och inarbetats i den inriktning som redovisas i denna rapport. Ett antal inkomna synpunkter är av stort intresse i sammanhanget men redovisas inte i rapporten utan kommer att uppmärksammas i det kommande genomförandearbetet.

Nuläge

Vi redovisar här hur verksamheten med räddningshundar var organiserad då projektgruppens arbete påbörjades.

Nuläge – kommunal räddningstjänst

Den modell som vi hittills använt för rekrytering, utbildning och prövning av räddningshundekipage kan schematiskt beskrivas enligt nedanstående.

Här redovisas även sådana förändringar som trädde i kraft den 1 januari 1998 och som sammanhänger med att kommunerna fullt ut är ansvariga för räddningstjänsten även under höjd beredskap samt att räddningshundförarna övergått till att vara frivilligpersonal.

Aktivitet	Tid	Ansvarig
Kommunens behov Kommunen anmäler med bakgrund av den krigstida hotbilden behov av räddningshundekipage till SBK:s länskontaktperson.	-	Kommunen
Rekrytering och inträdesprov Genomförs enligt särskilt fastställt prov. SBK föreslår lämpliga blivande ekipage till kommunen.	1 dag	SBK Klubb/distrikt
Disponibilitetskontroll av personen vid Pliktverket	-	Kommunen
Disponibilitetskontroll av hunden vid Försvarets Hundtjänstcentrum	-	SBK (länskontaktpersonen)
Grundutbildning av hunden Fortlöpande lämplighetskontroll under utbildningen.	Ca 1,5 år	SBK klubb/distrikt
Certifikatprov Enligt särskilt fastställda regler. Två delmoment: 1) sökning längs hindergata med inslag av eld, rök, buller, instabilt underlag 2) sök över större yta med många olika gömslen	1 dag	SRV (en SRV-kontrollant och en SBK-domare) Genomförs vid SRV skola samt på Gotland och i Skellefteå
RHFU (Räddningshundförareutbildning) Syftar till att utbilda hunden och föraren tillsammans så att ekipaget kan placeras i kommunens räddningstjänst under höjd beredskap. Ekipaget anmäls efter RHFU på den s.k. SOS-listan och utgör därmed också en resurs under fred	2 veckor	SBK. Genomförs vid SRV skola
Beredskapsregistrering hos Pliktverket (föraren)	-	Kommunen
Beredskapsregistrering hos Försvarets Hundtjänstcentrum (hunden)	-	SBK (länskontaktpersonen)
Frivilligavtal Efter genomförd RHFU tecknas frivilligavtal mellan kommunen och räddningshundföraren	-	Kommunen och räddningshundföraren samt SBK
Funktionskontroll Genomförs fortlöpande. Alla ekipage skall/kan delta, minst en gång/år	2 dagar/år	SBK Klubb/distrikt.
Repetitionsutbildning/övning Genomförs enligt kommunens bestämmande och företrädesvis samordnat med kommunal räddningstjänstövning	Enl kommunen. Inriktning 1-2 dagar/år	Kommunen. Ev med stöd av lokal SBK klubb, SRV skola eller annan sakkunnig
Avregistrering. Ekipage som inte längre skall ingå i kommunens organisation avregistreras vid Pliktverket	-	Kommunen

När ekipaget nått fram till att teckna ett avtal med sin kommun så har man egentligen nått fram till sitt ”slutmål”. Det är också så att det avtal som tecknas endast gäller under höjd beredskap och ger inte med automatik någon koppling till kommunen under fredstid.

Den kommun som så önskar kan dock teckna ett avtal med föraren som gäller även under fredstid, t.ex. för tjänstgöring i särskilda räddningshundvårn. En räddningsledare har dessutom alltid befogenheten att med stöd av räddningstjänstlagen rekvirera räddningshundekipage i samband med en räddningsinsats.

De möjligheter som finns för räddningshundekipaget för engagemang utöver vad som beskrivs ovan är:

Nuläge – efterforskning av försvunna personer

De ekipage som idag biträder polisen vid efterforskning av försvunna personer har inte någon ytterligare utbildning utöver den de får för sin grundutbildning för den kommunala räddningstjänstens behov under höjd beredskap. Under räddningshundförareutbildningen ingår dock en mindre del terrängsök som kan kopplas till polisens behov vid efterforskning. Någon prövning av lämpligheten hos vare sig hund eller förare finns dock inte. Då polisen har behov av resurser i samband med efterforskning leder detta ofta till att ett stort antal människor ansluter till platsen. De räddningshundekipage som anmäler sig har visat sig vara mer eller mindre lämpliga för uppgiften. Det förekommer också att personer anmäler sig och uppger felaktigt att de har en utbildad räddningshund. Räddningshundekipagens avsaknad av lämplig utbildning och prövning av ekipagen har lett till att polisens räddningsledare eller polisinsatschef ofta inte vet vilka ekipage som är lämpliga för uppgiften.

Nuläge – internationell beredskap

Svenska räddningshundekipage har vid ett tillfälle varit engagerade för internationell räddningsinsats, i Armenien i december 1988. Insatsen kan sägas ha varit framgångsrik. Särskilt kan noteras den korta tid som användes för att organisera hela den svenska räddningsstyrkan, inklusive de 16 räddningshundekipagen. Tillvägagångssättet som användes vid rekryteringen var att dels kontakta ekipage som var kända för hög standard men också att anlita särskilda kontaktpersoner ute i landet som hade god överblick över standarden i sitt område. Den modell som vi idag har är helt identisk med den som användes 1988. Någon särskild uttagning, utbildning, prövning eller beredskap finns egentligen inte. I samband med certifikatprovet får föraren ange på provblanketten om han/hon är villig att tjänstgöra och det är av dessa ekipage som vi idag skulle göra ett urval vid en eventuell internationell insats. Urvalet planeras att ske först då vi får en förfrågan om internationell insats.

Räddningshunden i kommunal räddningstjänst

Räddningshunden i den kommunala räddningstjänsten är utgångspunkt för verksamheten med räddningshundar. Det var för dåvarande civilförsvarets behov som räddningshundresurserna organiserades. I och med att kommunerna numera är ansvariga för räddningstjänsten även under höjd beredskap så sägs att kommunerna bör ha tillgång till räddningshundar under höjd beredskap. Det är också för behovet under höjd beredskap som statsmakterna avsätter ekonomiska medel för verksamheten, främst genom det särskilda frivilliganlaget som utgår till Svenska Brukshundklubben.

Foto: Birger Markusson, Räddningsverket

Att räddningshunden kan utgöra en resurs för den kommunala räddningstjänsten även under fredstid har alltför många kommuner upptäckt. Någon säker statistik på hur ofta räddningshundar använts av kommunala räddningstjänsten saknas. Även om det inte är vanligt med kommunala räddningsinsatser i fredstid som påminner om krigsliknande situationer (t.ex. raserade hus) så kan hundens känsliga nos med lite fantasi användas även under andra omständigheter.

Ett exempel på detta är då 72-årige Knut i svår dimma i mycket tät dimma gick ner sig i en vak på Väneris is. Man hade hört hans rop på hjälp men kunde inte på grund av den mycket svåra dimman lokalisera honom. Bland annat kommunens räddningstjänst larmades som också medförde en räddningshund med förare. Räddningshunden Harlequein lyckades finna Knut.

Vare sig Harlequein eller någon annan väl utbildad räddningshund gör någon skillnad på rasmassor eller dimma. Det är oavsett vad som skymmer sikten lika intressant för hunden att leta reda på det som den utbildats för, d.v.s. efter människor.

Ny inriktning

Projektgruppen har inte haft som något självändamål att ändra på det som redan är bra i den nuvarande modellen. Den modell som vi idag arbetar efter har redan en väl genomtänkt grundinriktning med goda förutsättning att vidareutvecklas. Den "nya" modell som vi här redovisar vad gäller räddningshunden i kommunal räddningstjänst bygger därför på den modell som vi idag använder.

Med utgångspunkt från den modell som vi redovisat ovan ("Nuläge", sid 11) genomförs dock följande förändringar:

- **inträdesprov** (lämplighetstest), SBK svarar för översyn. Ny testblankett tas fram som samordnas med blankett för SBK-kontroll och SRV-prov (se nedan)

Harlequin och Anders hjältar idag

Kristinehamn (NWT). Nio-åriga räddningshundarna Harlequin och hundföraren Anders Nordén var två av alla hjältar på Väneris is på söndagen.

— Utan oss hade det inte gått bra, säger Anders. Han och Harlequin är specialtränade till detta efter folk. Harlequin går på vädningen och känner av allt levande.

— Han fick vringa på Knut efter det vi gick 400-500 meter ut på isen.

Anders och paramedern från räddningstjänsten lärde Knut ropa men såg honom inte.

— Skolan var knäppt tre meter i diameter. Harlequin ville på direkt mot Knut, men Anders och brandmännen gick på kompassen för att inte välla bort sig.

De hade med sig en placering på isen. Och den behövdes. Det var två stigar i isen innan de hittade Knut.

— Ja fram hästen fram Anders.

— Knut

från ett Knut evad en (större) räddningshund. Flera gånger låter de genom isen.

— Det var väldigt dramatiskt, säger Anders, även såg hela räddningen på 25 minuter uträddad tillsammans med Harlequin.

Många Harlequin är en av fyra stadiumpoliser i Kristinehamn. De finns till exempel i Sverige och har fått ett certifikat för utbildning på Räddningshundskolan i Skövde. Mer i Kristinehamn, Åmål, Örebro och Uppsala är de enda kommunerna i landet som har en organisation för efterforskning med hjälp av räddningshundar. Fyra hundar med stämme finns i Kristinehamn.

— Vi har kontakt med dem och tar in dem när de behövs, säger brandmästare Per Modin. Då får de helst precis den utbildning de behöver.

Anders och Harlequin räddade inte Knut 3-4 timmar en gång i veckan. Tufft träning, eftersom Harlequin brunn honom ett par gånger.

Anders kommer bruka Anders och på tem är han det bästa sin uppdrag.

— Det kunde vara mer. Vi är specialutbildade på att hitta de som försvunnit!

Nya Wermlands-Tidningen 1996-01-16

- **grundutbildning**, SBK svarar för översyn och att en enhetlig utbildningsplan tas fram i samråd med SRV skolor så att grundutbildningen koordineras med SRV-prov och räddningshundförareutbildningen. Särskild uppmärksamhet ägnas åt kunskaper i orientering där ett särskilt utbildningspaket tas fram.
- **SBK-kontroll**, under grundutbildningen genomförs två SBK-kontroller (nivåtester med stegrad svårighetsgrad). Hund som blivit godkänd vid SBK-kontroll steg 1 kan anmälas till SBK-kontroll steg 2. Godkännande från SBK-kontroll steg 2 innebär att hunden kan anmälas till SRV-prov (se nedan). Bedömare vid SBK-kontroll skall vara annan person än den instruktör som utbildat aktuell hund (annan instruktör, SBK-domare eller SRV-kontrollant). SBK-kontroll skall ses som en förberedelse för SRV-prov och kraven vid SBK-kontroll respektive SRV-prov skall koordineras med varandra.
- **SRV-prov**, ersätter nuvarande certifikatprov med den skillnaden att tjänstehundcertifikat *inte* utfärdas vid godkänt SRV-prov (certifikat utfärdas istället vid RHFU, se nedan). Ersättning till utbildande klubb och föraren utbetalas av Räddningsverket vid godkänt SRV-prov. SRV-provet förändras i förhållande till nuvarande certifikatprov så att SRV-provet genomförs under en provdag där en helhetsbedömning av hunden görs. Den nuvarande hindergatan tas bort och de moment som särskilt prövas där (eld, buller, ostadigt underlag) inkluderas istället i ett ytsöksmoment. Den föreslagna förändringen i detta fall innebär att viss komplettering av provningsplatserna vid Räddningsverkets skolor i Skövde och Sandö samt av den utlokaliserade provplatsen i Skellefteå kan vara nödvändigt.
- **RHFU = tjänstehundcertifikat**, tjänstehundcertifikat utfärdas, och jetong utdelas, först efter genomgången godkänd räddningshundförareutbildning (RHFU) och ej såsom nu vid nuvarande certifikatprov. Motivet för detta är främst att resursen räddningshund inte är en fullständig resurs förrän det att dess förare fått sin utbildning. Samtidigt elimineras risken för att personer som enbart har intresse för avelsmeriter på sina hundar ansluter sig till verksamheten. Ekipage som har underkänts vid RHFU kan på nytt prövas och godkännas vid funktionskontroll, SRV-prov eller vid deltagande vid del av RHFU och erhåller då tjänstehundcertifikat. För ett sådant godkännande ansvarar SRV-kontrollant.
- **funktionskontroll**, krav på genomförande två gånger per år.
- **ålderskrav**, idag är ålderskravet att hund inte får vara äldre än fem år vid certifikatprov.
Projektgruppen föreslår följande nya ålderskrav:
 - inträdesprov, skall genomföras innan grundutbildning påbörjas,
 - grundutbildning påbörjas, bör ej vara äldre än 3 år och 6 månader
 - SRV-prov, ej äldre än 5 år

- RHFU, max 5 år och 6 månader (dock senast 1 år efter godkänt SRV-prov)

Inga möjligheter till dispens från kraven medges.

- **Övergångsperioder.** De förändringar som sammanhänger med SRV-prov införs från 1/7 1998. Förändringar som sammanhänger med RHFU införs från den 1/1 1999.
- **SOS-listan.** Ekipagen införs på den s.k. SOS-listan efter genomgången, godkänd RHFU. Ekipaget bibehåller därefter sin plats på listan genom att genomföra godkänd funktionskontroll var sjätte månad. På SOS-listan redovisas också RE- och RI-ekipage. Godkända ekipage införs också i SRV:s riksresurslista.

Efterforskning av försvunna personer

Av Svenska Brukshundklubbens sammanställning framgår att under 1997 utnyttjades räddningshundar av polisen (vid vissa tillfällen tillsammans med bevakningshundar) vid totalt 16 tillfällen i samband med efterforskning av försvunna personer. Vid inget av dessa 16 tillfällen har räddningshundar direkt funnit den eller de personer som saknats. Räddningshundarnas medverkan har dock vid ett flertal tillfällen lett till att polisen kunnat koncentrera sina egna resurser (polispersonal och hundar) samt andra typer av resurser (t.ex. skallgångskedjor) till andra delområden som istället funnit den saknade.

Foto: Birger Markusson, Räddningsverket

Varje år blir polisen inkopplad vid tusentals tillfällen då personer saknas. Åtminstone ett hundratal av dessa blir föremål för räddningstjänst i lagens mening, d.v.s. efterforskning enligt § 27 a i räddningstjänstlagen. Att det endast vid 16 tillfällen under hela 1997 varit så att räddningshundar blivit kallade av polisen har sannolikt två förklaringar. Den ena förklaringen är att polisens osäkerhet om vilken kunskap ett räddningshundekipage egentligen har för uppgiften. Den andra är att polisens osäkerhet sannolikt är befogad – räddningshundar är i grunden utbildade för en något annan typ av sökupp-gift och vare sig hunden eller föraren kanske inte har de förutsättningar som krävs för att klara svåra påfrestningar under en lång insats i skogsterräng. Projektgruppens inriktning har tagit fasta på detta och vill skapa en god grund för polisen att utnyttja de räddningshundar med förare som polisen själva bedömt som lämpliga för uppgiften.

Inriktning

Ekipage som genomgått godkänd RHFU kan fortsätta sin utbildning och prövas för ett godkännande som "RE-ekipage", d.v.s. som resurs vid efterforskning av försvunna personer – "polisiär räddningstjänst". Den formella grunden för detta verksamhetsområde är § 27 a i räddningstjänstlagen som reglerar polisens ansvar i sammanhanget.

Huvudpunkterna vad gäller rekrytering, utbildning och prövning av RE-ekipage föreslås enligt följande:

- **krav** på hund och förare regleras av de FAP-artiklar (FAP = Föreskrifter och anvisningar Polisväsendet) som förväntas fastställas inom kort. De föreslagna FAP-artiklarna redogör för de krav som ställs på hund med s.k. E-avtal vilket innebär att hunden tillsammans med sin förare uppfyller kraven för att utföra egenarbete t.ex. att ekipaget kan tilldelas en viss yta för genomsökning och att ekipaget förväntas klara detta på egen hand. Det **förslag** till FAP-artiklar som i skrivande stund föreligger är i huvuddrag bland annat följande krav på hunden:
 - platsliggning med störning
 - linförighet, vid del av provet skall hunden vara iförd munkorg
 - fritt följ
 - inkallning med platsliggning
 - sökarbete i område. Område ca 400 x 100 meter, minst två figuranter varav en helt dold. Samtliga figuranter skall påträffas inom 40 minuter
 - sökarbete under förflyttning. Minst 500 meter, kopplad hund. Minst två figuranter utplacerade längs sträckan samt ett 30 minuter gammalt spår skall korsa sträckan. Hunden skall markera för samtliga figuranter och för det korsande spåret.

Krav på föraren är i huvudsak styrda av räddningstjänstlagen (§ 44) beträffande ålder och lämpliga kropps-krafter och i övrigt att personen skall vara lämplig för uppgiften såsom t.ex. fältmässighet, orienteringskunskaper,

första hjälpen utbildning, kunna ta emot order och omsätta dessa samt kunskap om polisens organisation etc.

- **utbildning**, SBK instruktör svarar för utbildning i nära samverkan med polisen. Utbildningsplan tas fram av SBK, i samråd med RPS och SRV. Särskild uppmärksamhet riktas mot kunskaper i orientering och fältmässighet.
- **prövning ("RE-prov")**, ansvar polisen, t.ex. besiktningsman eller provledare. Vilka ekipage som är lämpliga för att provas bestäms av SBK instruktör i samråd med polisens företrädare. SBK representeras vid provet av SBK-domare. Ansvarig SBK-instruktör bör närvara. Samverkan med SRV skola vid provet enligt polisens bestämmande. Beträffande de krav som ställs för godkännande, se ovan angående förslag till FAP-artiklar. För att ekipaget skall kunna godkännas vid "RE-prov" måste det vid provtillfället även vara godkänt som "RK-ekipage"
- **tjänstbarhetsprov**, genomförs en gång per år. Ansvar polisen. Godkänt prov ger möjlighet till förlängning av E-avtal samt erhållande av den årliga premien. Godkännande vid provet kräver att ekipaget vid provtillfället även är godkänt som "RK-ekipage".
- **E-avtal**. Ekipage som godkänts vid prövning kan teckna s.k. E-avtal med polisen vilket bland annat innebär att ekipaget är lämpligt för egenarbete. Till den som tecknar sådant avtal utbetalas årlig premie enligt särskild skrivelse från Rikspolisstyrelsen.
- **SOS-listan**. Ekipage med E-avtal tillförs på den s.k. SOS-listan som genom SBK försorg (länskontaktpersonen) revideras och distribueras till aktuella SOS Alarm centraler och polisens ledningsfunktioner. På SOS-listan redovisas också kompetens som RK- och RI-ekipage. Ekipage från SOS-listan redovisas också i SRV:s riksresurslista.
- **övning, samverkan**. Sker i direkt samråd mellan polisen, SBK, kommuner och eventuellt SRV skola.
- **tidplan för föreslagen modell**. Under förutsättning att beslut om de föreslagna FAP-artiklarna kan tas under 1998 bör den modell som här föreslås kunna användas från 1/1 1999.

Internationell beredskap

Svenska räddningshundekipage har vid ett tidigare tillfälle medverkat vid en sök- och räddningsinsats utomlands. Detta skedde i december 1988 då 16 svenska ekipage medverkade i samband med den omfattande jordbävningen i Armenien i dåvarande Sovjetunionen. Under insatsen markerade svenska hundar för omkring 100 levande människor. På grund av den långa tiden för att gräva fram överlevande, ibland mer än 20 timmar, så hade den svenska styrkan inte ens då de lämnade Armenien fått definitiv bekräftelse på riktigheten i hundarnas markering. Helt klart är dock att 14 av de svenska markeringarna bekräftats som överlevande människor som räddades tack vare de svenska ekipagen.

16 svenska räddningshundekipage deltog vid den omfattande jordbävningen i Armenien 1988.

*Foto: Stig Dahlén,
Räddningsverket*

Insatsen i Armenien kan sägas ha varit framgångsrik, i första hand med tanke på de människor som kunde räddas. Vidare kan noteras den korta tid som användes för att organisera hela den svenska räddningsstyrkan, inklusive de 16 räddningshundekipagen. Tillvägagångssättet som användes vid rekryteringen var att dels kontakta ekipage som var kända för hög standard men också att anlita särskilda kontaktpersoner ute i landet som hade god överblick över standarden i sitt område. Den modell som vi sedan dess byggt den internationella beredskapen på är helt identisk med den som användes 1988. Någon särskild uttagning, utbildning, prövning eller beredskap finns egentligen inte. Urvalet planeras att ske först då vi får en förfrågan om internationell insats.

Upp emot 100 människor tros ha räddats av de svenska ekipagen vars arbete var mycket påfrestande

*Foto: Stig Dahlén
Räddningsverket*

År 2000 beräknas omkring 290 miljoner människor bo i områden med överhängande fara för jordbävningar. Av dessa utgörs 80 % av människor i utvecklingsländer. Omkring 100 städer i världen kommer att ha mer än 2 miljoner invånare – 40 av dessa städer ligger i områden med fara för jordbävningar.

Internationella sök- och räddningsstyrkor

Räddningsverket har regeringens uppdrag att hålla en beredskap för internationella räddningsinsatser. Denna beredskap bygger på en räddningsstyrka som skall kunna genomföra sök- och räddningsinsatser i rasmassor, t.ex. i jordbävningssdrabbat område. I styrkan skall finnas resurser för två olika sökmöjligheter efter människor i rasmassor, en av dessa metoder skall vara med hjälp av räddningshund.

Fyra olika sök- och räddningsstyrkor avses att organiseras, en styrka vardera knuten till respektive SRV skola. Varje styrka består av totalt omkring 80 personer varav 12 föreslås vara räddningshundförare med sina hundar samt en särskild räddningshundkoordinator.

Styrkan skall kunna avresa till insatsområdet inom 12 timmar efter beslut.

Inriktning

Ekipage som genomgått godkänd RHFU kan fortsätta sin utbildning och prövas för ett godkännande som "RI-ekipage", d.v.s. som resurs för internationell beredskap i s.k. sök- och räddningsstyrka.

Godkännande av RI-ekipage kan endast göras av ekipage som är godkända som RK-ekipage.

Huvudpunkterna vad gäller rekrytering, utbildning och prövning av RI-ekipage föreslås enligt projektgruppen ske enligt följande förslag vilket vi överlämnar till det fortsatta genomförandearbetet inom Räddningsverket:

- **rekrytering** av lämpliga ekipage görs av sådana ekipage som godkänts vid RHFU och som i övrigt visar lämplighet för uppgiften.
Ansvar för rekryteringen har SRV skola i samråd med SBK länskontaktperson eller instruktör.
Krav på hunden är i huvudsak en "bra RK-hund", särskilda krav bör ställas på förarens lämplighet för uppgiften.
Hänsyn bör tas till hundens storlek och hårlag.
Krav på att varje förare skall kunna lyfta och kortare sträckor bära sin egen hund.
Hunden skall kunna hanteras av annan förare.
- **utbildning och prövning.** Lämpliga och intresserade ekipage genomgår följande utbildning och prövning:
 - strapatsövning ca två dagar. Avser att pröva uthållighet, förmåga att klara oväntade situationer hos både förare och hund (ansvar SBK i samråd med SRV skola)

- katastrofkurs (redan befintlig) obligatorisk (ansvar SBK)
 - hundsjukvård LABC (ansvar SBK)
 - utbildning tillsammans med övrig personal i sök- och räddningsstyrka. Viss specifik räddningshundutbildning, men tonvikt på ”allmän utbildning” för hundföraren, möjligheter att vara disponibel för andra uppgifter. Slutgiltig prövning av ekipaget och godkännande för medverkan i sök- och räddningsstyrka (ansvar SRV skola i samverkan med SBK)
 - årlig övning och kontroll, se nedan ”övning”)
- **koordinator räddningshund.** Projektgruppen föreslår att varje sök- och räddningsstyrka innehåller en särskild räddningshundkoordinator vars uppgift är att samordna verksamheten med räddningshundar. Enligt tillgänglig internationell erfarenhet fyller en sådan koordinator en mycket viktig uppgift vid större insatser. Räddningshundkoordinator utses av SRV skola
 - **beredskap.** SRV skola svarar för att man har tillgång till 12 godkända RI-ekipage under den period som skolan svarar för sök- och räddningsstyrkans beredskap. Ekipagen skall vara väl förberedda under perioden både vad gäller övning (se nedan), vaccinationer av hunden, samt om så bedöms lämpligt vad gäller utrustning.
 - **övning,** föreslås en övning årligen i anslutning till att beredskapsperioden påbörjas (1-2 dagar, ansvar SRV skola) samt därutöver en övning varje kvartal (ansvar SBK i samråd med SRV skola) i vilken funktionskontroll för RK-ekipage bör ingå.

ID-kort/Kunskapsbevis

Under senare år har frågan om att räddningshundföraren skall kunna styrka ekipagets kompetens diskuterats. Frågan har i första hand varit föranledd av problem som uppstår vid efterforskning av försvunna personer. Polisens räddningsledare eller insatschef ställs ofta vid efterforskning inför problemet att avgöra om frivilliga som ansluter till platsen verkligen är lämpliga för uppgiften. Särskilt svårt är det att avgöra detta för frivilliga som inställer sig med hundar.

Även vid övriga uppgifter för räddningshundekipaget, t.ex. inom kommunal räddningstjänst, kan någon form av kunskapsbevis vara fördelaktigt.

Det är också viktigt – vilket inte skall förringas – att hundföraren själv får ett slags synbart bevis på sin egen och sin hunds kompetens som ger ett slags professionell identitet och visar att man fyller en plats i samhällets övriga räddningstjänst.

Ett ID-kort tas därför fram som i huvudsak består av fyra olika delar:

- 1) **grunduppgifter** om föraren och hunden såsom namn och personnummer respektive registreringsnummer,
- 2) godkännande av ekipaget som **RK-ekipage**, d.v.s. för kommunal räddningstjänst. Godkännandet av ekipagen görs första gången av Räddningsverkets skolor i samband med godkänd RHFU (Räddningshundförareutbildning). Giltigheten är 6 månader. Förnyelse av giltighet sker vid funktionskontroller och förnyad giltighet utfärdas av SBK:s domare som är ansvarig för bedömandet vid funktionskontrollen.
- 3) Godkännande av ekipaget som **RE-ekipage**, d.v.s. för efterforskning av försvunna personer. Godkännandet av ekipage görs både vid första tillfället och vid förnyelse av polisens företrädare i respektive län – besiktningssman eller instruktör. Giltigheten är 1 år under förutsättning att behörigheten som RK-ekipage är uppfyllt.
- 4) Godkännande av ekipaget som **RI-ekipage**, d.v.s. för internationell beredskap. Godkännandet av ekipaget görs vid både första tillfället och vid förnyelse av särskilt utsedd person vid Räddningsverkets skolor. Giltigheten är 1 år under förutsättning att behörigheten som RK-ekipage är uppfyllt.

Godkännande av RE- eller RI-ekipage får inte göras av ekipage som inte vid provtillfället är godkända som RK-ekipage vare sig vid den första provningen eller vid förlängning. Syftet med detta är att tillse att det grundläggande kravet på ett räddningshundekipage är att den i första hand skall uppfylla kravet att utgöra en resurs i den kommunala räddningstjänsten.

Hanteringen av ID-korten föreslås fungera enligt principen med "klistermärken" (jämför t.ex. godkännande besiktning av hissar) där man vid ett godkännande förser ID-kortet med aktuellt klistermärke. RK, RE, respektive RI- märkena föreslås ha olika färger och med texten, t.ex. "RE. Godkänd till den 31 maj 1998" samt på klistermärket signum av den som utfärdat godkännandet.

Räddningsverket tar fram ett underlag för ID-kort samt utarbetar i övrigt den modell som skall användas för både RK-, RE- och RI-ekipage.

En central registrering av ID-kort upprättas och för detta register bör SBK svara. Räddningsverket har i sitt uppdrag till SBK för 1998 särskilt pekat på att SBK skall utreda möjligheten att ansvara för det register av räddningshundekipage som redan idag finns hos Räddningsverket. En samordning av det allmänna registret med ID-kortsregistret bör beaktas.

Använda förkortningar

Följande förkortningar har använts i denna rapport:

SRV	Statens Räddningsverk (Räddningsverket)
RPS	Rikspolisstyrelsen
SBK	Svenska Brukshundklubben
RHFU	Räddningshundförareutbildning. Två veckors utbildning som genomförs vid Räddningsverkets skolor.
FAP	Föreskrifter och anvisningar för Polisväsendet. Utges av RPS.
E-avtal	Ett avtal som polisen kan teckna med extern hundresurs som uppfyller krav på egenarbete, d.v.s. kan självständigt genomföra viss typ av uppdrag
RK-ekipage	Räddningshundekipage för kommunal räddningstjänst som genomgått RHFU (se ovan) och därefter funktionskontroll
RE-ekipage	Räddningshundekipage för efterforskning av försvunna personer som avlagt särskilt prov samt därefter årligen tjänstbarhetsprov, båda under ledning av polisens företrädare
RI-ekipage	Räddningshundekipage som genomgått särskild godkänd utbildning för internationell beredskap och därefter genomför särskilda funktionskontroller
LABC	(Livshotande) Läge Andning Blödning Chock. (Första hjälpen sjukvård)

Litteratur- och källförteckning

Uppgifterna om frekvensen om användning av räddningshundar (och bevakningshundar) vid efterforskning av försvunna personer har hämtats från SBK:s sammanställning "Uppdrag med tjänstehundar och förare från Svenska Brukshundklubben 1997".

Uppgifterna om de svenska räddningshundekipagen insatser i samband med insatsen i Armenien 1988 är hämtade från Räddningsverkets rapport "The Swedish response to the earthquake in Soviet Armenia". Ur samma rapport har uppgifterna om prognoser för jordbävningdrabbade områden hämtats.

Uppgifterna om exempel på användning av räddningshund i kommunal räddningstjänst under fredstid är hämtade från intervjuer med räddningschefen i Berslagens Räddningstjänst, från ett inslag i det regionala nyhetsprogrammet "Tvärsnytt" (STV 2) 1996-01-15 samt från artikel i Nya Wermlands Tidningen 1996-01-16.

Räddningsverkets bibliotek
Karlstad

26152003536

Räddningsverket, 651 80 Karlstad
00, telefax 054-10 28 89. Internet <http://www.raedningsverket.se>

Beställningsnummer P22-231/98. Telefon 054-10 42 86, telefax 054-10 42 87
ISBN 91-88891-43-7

R13 11462
**RÄDDNINGSS
VERKET**

Ps

Räddningshundarna